

Samspelet mellan barn och pedagoger i tvåspråkiga grupper

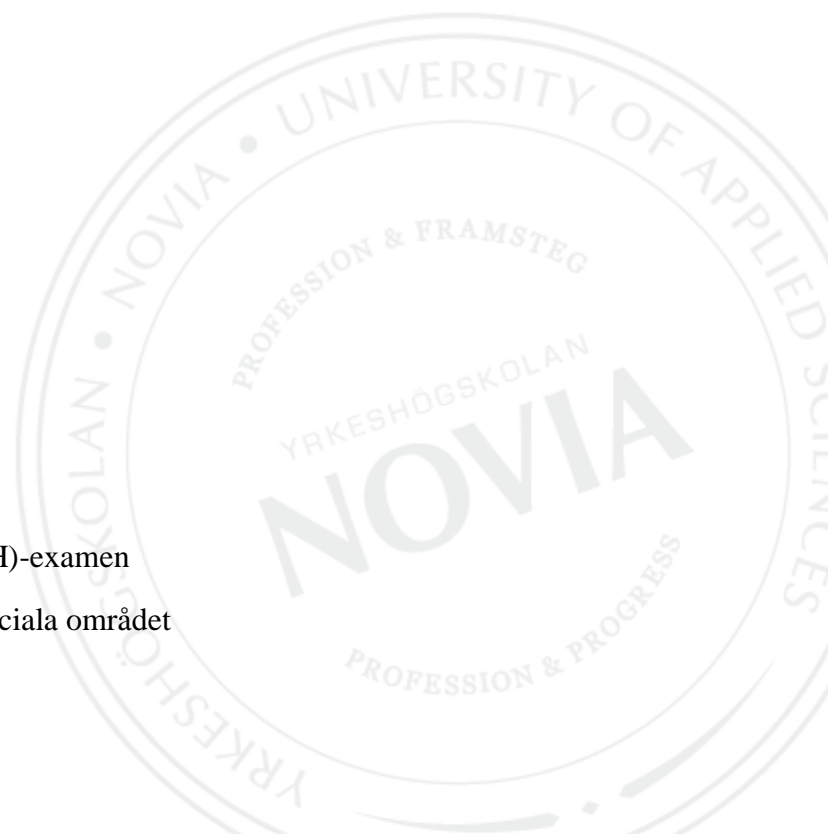
- En kvalitativ studie kring den tvåspråkiga verksamheten och samspelet mellan barn och pedagoger inom dagvården

Anna Granqvist

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2014

EXAMENSARBETE

Författare: Anna Granqvist
Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Vasa
Inriktningalternativ/Fördjupning: Familjearbete och förskolepedagogik
Handledare: Susanne Jungerstam & Ralf Lillbacka

Titel: Samspelet mellan barn och pedagoger i tvåspråkiga grupper

- En Kvalitativ studie kring den tvåspråkiga verksamheten och samspelet mellan barn och pedagoger inom dagvården

Datum 18.02.2014 Sidantal: 35 Bilagor:1

Sammanfattning

Syftet med detta lärdomsprov är att se på samspelet mellan barn och pedagoger i tvåspråkiga grupper. Jag vill se på samspelet mellan barn och personalen ser ut, samt se på vilken betydelse leken har för just språkutvecklingen. I den första delen av mitt examensarbete ges en allmän beskrivning av vad tvåspråkighet betyder, vilken betydelse den tvåspråkiga miljön har för barnens språkutveckling, samt pedagogernas roll inom dagvården.

Jag har använt mig av en kvalitativ metod i mitt arbete, och genom observationer har jag studerat samspelet mellan barn och vuxna i de tvåspråkiga grupperna. Undersökningen visar att barn som varit länge i de tvåspråkiga grupperna uppvisar kunskaper i det andra språket, och att förståelsen för det främmande språket ökar. Undersökningen visar också att barn med tvåspråkig bakgrund har fördelar att kunna behärska både svenska och finska.

Språk: Svenska Nyckelord: Dagem, tvåspråkighet, samspel, barn, personal, lek

BACHELOR'S THESIS

Author: Anna Granqvist
Degree Programme: Social welfare, Vaasa
Specialization: Socio-pedagogical work
Supervisors: Susanne Jungerstam and Ralf Lillbacka

Title: The interaction between children and educators in bilingual groups

- A qualitative study of the bilingual activities and interaction
between children and teachers in day care

Date: 18.02.2014 Number of pages: 42 Appendices: 1

Summary

The purpose of this thesis is to look at the interaction between children and educators in bilingual groups. I want to see what the interaction between the children and the staff looks like, and look at the significance of playing for language development. The first part of my thesis provides a general description of what bilingualism means, the importance of the bilingual environment on children's language development, and the teachers' role in day care.

I have used a qualitative approach in my work and through observations studied the interaction between children and adults in the bilingual groups. The study shows that children who have been in the bilingual groups for a long time have some knowledge of the other language, and that understanding of the foreign language increases with time. The survey also shows that children with bilingual backgrounds have an advantage in being able to master both Swedish and Finnish.

Language: Swedish Key words: Day care center, bilingual, interaction, child,
personnel, play

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
1. Syfte.....	2
2. Vad är tvåspråkighet?.....	3
2.1 Språkhistoria.....	3
2.2 Definition av begreppet tvåspråkighet.....	4
2.3 Språkbadsundervisningen i Finland.....	5
3. Tvåspråkighet för inläringen.....	6
3.1 Barn språkutveckling.....	7
3.2 Inläring av talspråket från tidig ålder.....	8
3.3 Lekens betydelse för språkutveckling.....	8
3.4 Språkutvecklingen i en tvåspråkig miljö.....	9
4. Pedagogernas roll i barngruppen.....	11
4.1 Pedagogen stöder utvecklingen.....	11
4.2 Pedagogik, arbetsmetoder.....	12
4.2.1 Naturligt och styrt lärande.....	14
4.2.2 Olika modeller för den tvåspråkiga undervisningen.....	14
5. Tvåspråkiga daghem.....	15
5.1 Dagvård som subjektiv rättighet.....	16
5.2 Presentation av daghem.....	16
6. Metoder och tillvägagångssätt.....	17
6.1 Val av metod.....	17
6.2 Observationer.....	18
6.3 Undersökningsgruppen.....	19
6.4 Undersökningens genomförande	19
6.5 Datasekretess.....	20
7. Resultatredovisning.....	21
7.1 Den tvåspråkiga verksamheten.....	21
7.2 Språkförfrågan.....	22

7.3 Ledd verksamhet.....	23
7.4 Den tvåspråkiga leken.....	25
7.5 Matsituationerna.....	28
7.6 Sammanfattning av resultat.....	30
8. Slutdiskussion och kritisk granskning.....	32

Källförteckning

Bilagor

Inledning

Jag har valt att skriva mitt examensarbete om tvåspråkighet inom dagvård. Orsaken till varför jag valt att skriva mitt examensarbete om just detta, är för att jag tycker det är ett väldigt intressant ämne. Jag har under många år kommit i kontakt med tvåspråkigheten på daghem, och därför skulle jag vilja göra en undersökning om just detta, för att se hur stor betydelse den tvåspråkiga miljön har för barnens språkutveckling. Det finns inga forskningar som klart hävdar att utvecklingen påverkas på ett visst sätt, och därför tycker jag det är svårt att dra några direkta slutsatser. (Korkman, m.fl., 2012, 946-952)

Tvåspråkighet är ett begrepp som ofta dyker upp i vardagen, och allt fler barn får dagligen höra olika språk. Hur påverkas deras språkutveckling då av dessa språk? Jag vill också gå närmare in på barns samspel med andra barn, men även med vuxna. Barn leker på två språk, och leken har en stor betydelse i deras vardag. Pedagogerna styr verksamheten i barngrupperna, och även aktiviteterna har en betydande inverkan på barnens utveckling. Jag kommer alltså att fokusera på lekens betydelse, samtidigt som jag ser på pedagogernas roll. Målet är att se hur utvecklingen påverkas.

Jag kommer till en början att gå in på vad tvåspråkighet egentligen betyder. Jag kommer att definiera begreppet tvåspråkighet och i korthet berätta om historien till tvåspråkigheten. Jag kommer också att skriva om barns språkutveckling, och hur miljön kan påverka inläringen. När jag presenterat olika aspekter på barns språkutveckling kommer jag att gå närmare in på pedagogernas roll i barngruppen. Genom att se på hurudan roll pedagogen har, vill jag också presentera olika metoder för den pedagogiska inläringen. Alla daghem använder sig av olika arbetsmetoder, och jag kommer i mitt arbete gå närmare in på vilken metod som bäst lönar sig för just tvåspråkiga grupper.

Jag kommer att använda mig av observationer som metod för att göra min undersökning. Jag kommer att observera barnträdgårdslärarna för att få en bild av hur den tvåspråkiga verksamheten ser ut på avdelningarna. Observationer är ett medel för att få studera barns lek på två språk, men även hur de upplever den tvåspråkiga verksamheten. Genom dessa arbetsmetoder vill jag nå en beskrivande bild av hur pedagogerna och barnen samspelar i den tvåspråkiga miljön.

1 Syfte

Jag kommer i detta kapitel gå närmare in på vilket mitt syfte är med undersökningen. Genom ett klart syfte, får läsaren en klar bild av vad motivet till min handling är. Jag kommer inte att göra mitt examensarbete som en utvärderande forskning, utan jag vill se på verksamheten och samspelet, samt vilka faktorer som påverkar barnens språkutveckling i dagvården. Detta är inte något som kan mätas, utan ett samspel som sker mellan människor i olika åldrar i olika situationer.

Syftet med mitt arbete är att kartlägga hur den tvåspråkiga verksamheten ser ut på ett daghem, och hur den påverkar barnens språkutveckling och språkinläring. Jag vill kartlägga hur barnens språkutveckling påverkas av aktiviteter, samt se på pedagogernas roll inom dagvården. Syftet är att se hur leken ser ut i tvåspråkiga grupper, och hur pedagogerna stöder utvecklingen i tvåspråkiga barngrupper.

Jag undrar i hur stor grad pedagogerna och verksamheten på daghem har en inverkan på utvecklingen. Kan man verkligen dra några slutsatser om att utvecklingen påverkas, och i sådana fall hur kunde detta göras? Barn kommer ofta i kontakt med andra språket i hemmet och i närmiljön, och därför tror jag att det kan vara svårt att dra några direkta slutsatser om hur utvecklingen påverkas av just den tvåspråkiga verksamheten. Jag kommer därför i mina observationer se på just samspelet och hur barnen upplever tvåspråkigheten.

Det finns många frågeställningar när det gäller barns samspel. Jag kommer senare i mitt arbete gå in på vad jag kommer att se på under min observation, vilka frågeställningar som är centrala. Barnens samspel med varandra, men även mellan barn och personalen är det jag kommer att fokusera mest på i just min undersökning.

2 Vad är tvåspråkighet?

Tvåspråkighet är ett modernt uttryck för vad som kännetecknar flerspråkighet. Tvåspråkighet innebär att två olika språk är dominerande i en miljö, och jag kommer nu att djupare gå in på språkhistorian och bakgrunden bakom detta. Flerspråkighet kan enligt *Nationalencyklopedin* definieras som:

”Användning och behärskning av flera språk. Användningen kan gälla samhällen eller individer. Flerspråkighet och tvåspråkighet är principiellt samma fenomen.”

(Nationalencyklopedin, 2013)

Tvåspråkig beskrivs däremot som att personen som är tvåspråkig behärskar båda språken fulländat, men samtidigt finns det egentligen ingen klar definition på vem som räknas som tvåspråkig eller inte. Syftet med detta kapitel är att närmare gå in på språkhistorian, och vad som egentligen definieras som ”tvåspråkig”. Vem kan räkna sig som tvåspråkig egentligen?

Tvåspråkighet kan ses som en mångfald, och även fast det ofta kan ses som en negativ sak, skall man istället se det som en resurs för människan och samhället. En tvåspråkig mångfald för en människa förstärker självkänslan och bidrar till en identitet som ger en möjlighet att utvecklas. Kommunikation är en förutsättning för oss människor att samspela med varandra. Ser man ur samhällets synvinkel ger språkkunskaper en kulturell mångfald, och dessa borde vi ta till vara idag. (Utbildningsstyrelsen, 2010)

2.1 Språkhistoria

Människan är född med en unik förmåga att kunna framföra talspråk. Med ett språk har vi en förmåga att kunna samarbeta med andra och vi människor kan kommunicera på ett sätt som ingen annan kan. Det finns däremot andra former av språk som våra närmaste släktingar i djurvärlden har förmågan att uttrycka sig i, och detta kan vara genom bland annat kroppsspråket. Det finns djur som lärt sig teckenspråk, men inget djur har förutsättningar att

forma de ljud som skapar det tal som människan klarar av. Vi har alltså en medfödd förmåga att kunna samtala och därmed har vi en unik förmåga att kunna förstå andra. (Lindö, 2009, 17)

Vi lever i ett samhälle där det pratas många olika språk. En människan kan leva i ett land och prata minoritetsspråket, medan man har landets majoritetsspråk som andra språk. En invandrad person kan komma till ett nytt land med ett eget språk, och kan vara tvungen att lära sig ett eller flera av det nya landets språk. Vi träffar dagligen personer som pratar ett annat språk, och vårt mångkulturella samhälle ger oss möjligheten att bekanta oss med andra språk i vår omgivning. Däremot har även begrepp som tvåspråkighet och flerspråkighet uppkommit. (Skans, 2011, 29-30)

2.2 Definition av begreppet tvåspråkighet

Ofta kan man höra om personer som presenterar sig som tvåspråkiga, eller lyfter fram att hon eller han har två lika starka språk. Då kan man ifrågasätta sig vad som egentligen menas med att vara tvåspråkig. Är jag tvåspråkig om jag förstår och kan göra mig förstådd på ett annat språk än mitt modersmål? Var går egentligen gränsen om vad tvåspråkighet innebär? Finns det egentligen någon gräns som kan definiera detta? Det finns olika definitioner på vad tvåspråkighet innebär, och man menar att graden hur en person kan behärska ett andra språk definierar detta. En del forskare menar att en person är tvåspråkig om han eller hon klarar av att bygga fullständiga meningar, och automatiskt kan gå över till ett annat språk under ett samtal eller i en diskussion. (Tetzchner, S., m.fl., 2004, 258-259)

Det finns även fyra olika kriterier om man vill definiera begreppet flerspråkighet. Dessa fyra kriterier som Musk & Wedin skriver om är följande: Ursprung, kompetens, funktion och attityder. Med ursprung menas att man lärt sig ett nytt språk, men kan också vara flera språk, av någon i familjen som pratat dessa språk. Kompetenskriteriet innebär hur bra man behärskar språket, och hur bra man klarar av att hantera ord, meningar och hur väl och meningsfullt man kan uttrycka sig. En människa kan lära sig behärska ett eller flera nya språk fullständigt, men det kan även vara så att hon eller han bara lär sig grunderna. Det tredje kriteriet är funktionskriteriet, och det innebär hur väl en människa kan hantera ett nytt språk i rätt situation, det vill säga hur ändamålsenligt användningen är. Det sista kriteriet handlar om attityder. Det handlar om hur man själv ser på sin språkkunskap, och hur andra ser på dig. Anser man sig själv som flerspråkig, samtidigt som andra gör det, kan man egentligen

uttrycka sig själv som flerspråkig, kombinerad med de andra ovan nämnda kriterierna. (Musk & Wedin, 2010, 10-11)

2.3 Språkbadsundervisningen i Finland

Dessa två uttryck är moderna, och man kan ofta höra dem nämnas i medier. Dessa uttryck förekommer och används inom dagvården, men även i skolsammanhang. Begreppet *språkdusch* är ett nytt fenomen som inte är så känt idag, och det är ingen officiell term inom det svenska språket. Att språkduscha innebär att barn utsätts för det andra språket under korta stunder, genom att leka, sjunga eller att användning av speciellt undervisningsmaterial. Det är alltså inte fråga om någon formell undervisning, utan målet är att uppnå en kommunikativ språkförmåga. (Nikula & marsch, 1997, 25)

Begreppet *språkbad* härstammar från Canada, och uppkom av politiska skäl. Undervisningsmetoden språkbad var en begäran av föräldrar av att barn skall få undervisas på två språk i skolan. Målet med denna undervisningsmetod var då att utveckla färdigheter i det andra språket, och att kunna uppnå en funktionell tvåspråkighet. Föräldrar ville att barnen skulle kunna kommunicera med grannar, vänner och andra invånare, utan besvär. Utifrån detta har denna språkbadsmetod kommit till Finland. (Vesterbacka, 1991, 14-15)

Det finns skillnader mellan den traditionella språkundervisningen i skolan om man jämför det med språkbadet. Inom den traditionella undervisningen är målet att nå en färdighet i det andra språket. Inom språkbadet är målet inte ett resultat, utan istället att är andra språket ett sätt att förmedla kunskap. Språkinläringen främjas med verbalt språk och meningsfulla kontexter, och det är i det här skedet som språkförståelsen för det andra språket är det viktiga. Språkforskaren Stephen Krashen menar att introduktionen, samt starten av språk inläringen är det viktigaste. Elever skall ha möjlighet till en mjukstart inom det andra språket. Sedan präglas inläringen hos eleverna att de förstår budskapet, utan att eleverna skall känna sig pressade att prata det andra språket. (Vesterbacka, 1991, 15-17)

Lindö menar att det är väldigt viktigt att barn får bada i det andra språket för att lära sig. Genom att barnen samspelar med andra utvecklas det andra språket. Lika viktigt för både spädbarn och äldre barn. Den vuxna eller pedagogen i daghemsgrupper skall vara engagerad och närvarande för barnen, så att de kan vägledas vid behov, samt uppmuntras och motiveras. Lindö menar att pedagogen spelar en viktig roll i barnens andra språkutveckling, genom att

skapa pedagogiska situationer för barnen, och förmågan att variera och utmana kommuniserandet. (Lindö, 2009, 253-254)

Detta kapitel om tvåspråkighet ligger som grund i mitt arbete. Genom att man först definierar vad tvåspråkighet innebär, och vad det egentligen betyder i vårt mångkulturella samhälle, får vi en klar grund för vad tvåspråkighet inom dagvården betyder. Den tvåspråkiga dagvården blir allt vanligare, och det är just därför jag har valt att se på hur den påverkar barns språkutveckling. Jag kan se en klar skillnad med vad som skiljer språkdusch från språkbud. Den största skillnaden är alltså att språkbudet är mer målorienterat, medan språkduschens mål är att försöka väcka mer intresse. Syftet med detta kapitel var alltså att få en klar grund och en beskrivande helhet av begreppet tvåspråkighet, inför de kommande teorikapitlen i mitt arbete.

3 Tvåspråkighet för inläringen

Människan är född med en kapacitet att lära sig flera språk parallellt. Små barn har en förmåga att lära sig de språk som de är i behov av. Växer ett barn upp i en miljö där föräldrarna pratar olika språk, har barnet även en förmåga att ta till sig dessa språk. Ett barn lär sig inte automatiskt ett annat språk, utan detta måste göras på ett speciellt sätt. Språkinläringen skall stödjas och barnet skall motiveras till inläringen. (Lindö, 2009, 75)

Jag kommer i detta kapitel närmare gå in på barnens utveckling av talspråket från tidig ålder, och även hur inläringen av två språk sker under barnens första levnadsår. Barn som spenderar mycket tid av sina dagar i tvåspråkiga barngrupper, kommer att ta till sig och lära sig det andra språket. Det finns många olika faktorer som påverkar språkutvecklingen, och därför kommer jag också gå in på vilken betydelse leken har för barnet. Syftet med detta kapitel är ta reda på vad i barnens tidiga ålder som påverkar språkutvecklingen, vilka de stödjande faktorerna kan vara och hur man skall stödja utvecklingen. Att kunna använda sig av och behärska två språk i vårt samhälle ses som något positivt, och att barn från tidig ålder ges en möjlighet till detta, ser jag som en rikedom. Att barn är lättmottagliga för nya intryck och nya språk tror jag inte är något skadligt på något sätt, utan det ger bara möjligheter att fortsätta utvecklas.

3.1 Barns språkutveckling

Från och med barnets första levnadsdag har barnet en förmåga att kunna kommunicera. Barnets använder sig då av kroppsspråket och rösten för att kommunicera och försöka få fram sina känslor och visa sina behov. Föräldrarna svarar på barnets uttryck genom att försöka göra ljud på liknande sätt, och på detta sätt skapas ett anknytningsmönster mellan föräldrarna och barnet redan från de första levnadsdagarna. (Lindö, 2009, 17-18)

Under de följande månaderna utvecklas barnets kommunikationsförmåga väldigt snabbt. Utvecklingen kan delas in i tre olika faser, *initiering, orientering och aktivering*. I den första initieringsfasen söker den ena föräldern barnets uppmärksamhet genom ansiktsminer och med en så kallad babyröst. I den andra fasen söker sig barnet till föräldern och koncentrerar sig på ljudet och rösten. I den sista fasen svänger sig barnet åt ett annat håll för bearbeta den röst och det intryck barnet fick, innan barnet själv börjar röra sig med armar, ben, ansikte och uttrycka sig med ljud. (Lindö, 2009, 48-49)

När barnet blivit ett halvt år börjar de utveckla en förmåga som kallas ”objektpermanens”. Detta betyder att barnen börjar minnas olika saker och händelser. Om t.ex. barnet tappat sin leksaksbil i golvet, börjar barnet se sig runt och söka efter bilen. När olika saker upprepas gång på gång, får barnet en förmåga att känna igen personer i omgivningen, men även saker och ting, samt händelser. Detta är en förmåga som är grunden för att barn skall lära sig ord, genom att associera ting, upplevelser, händelser och personer. (Bjar & Liberg, 2003, 59-60)

Därefter har kommunikationen startat, och barnet lär sig snabbt att härma ljud, avläsa ögonspråk och barnet orienterar sig automatiskt mot ögonen. Jollret, skrik och försök till olika stavelser går sedan över till ord, och vid 10 till fjorton månaders ålder fungerar språket på ett helt nytt sätt. Barnet kan kommunicera med korta stavelser, och därefter bygger barnet på med ord efter ord, och därmed har barnets talspråk fötts. Utvecklingen går långsamt inom det första halvåret, innan flerordssatser börjar användas, men sedan börjar barnet leka med ordföljd och böjningar av ord. Det är dock viktigt att tänka på att det kan finnas stora individuella skillnader mellan barn, och därför kan man inte säga i vilken ålder ett barn kan prata fullständigt med flerordsmeningar. (Lindö, 2009, 62-66)

3.2 Inlärnin g av talspråket från tidig ålder

Det är bra för barnet att bygga upp grunden för ett modersmål innan barnet börjar lära sig ett nytt språk. Vid tre års ålder kan barnet senare börja inlärnin gen av ett andra språk, och har då senare i livet möjlighet att lära sig det andra språket fullt ut. Desto äldre en person är som försöker lära sig ett annat språk, desto sämre blir resultatet. (Lindö, 2009, 76)

Det finns forskare som har diskuterat om att människan skulle ha en så kallad ”kritisk period”. Det vill säga att barn kan ha en tid i utvecklingen som de är mest mottagliga för att lära sig ett nytt språk. Detta skulle vara en begränsad period, och om barnen skulle vara utsatta för ett andra språk just under denna period, skulle inlärnin gen vara maximal. Utanför den kritiska perioden skulle det andra språket inte utvecklas i samma grad, och chanserna att lära sig språket fullt ut skulle inte vara lika stora. Neurokirurgerna Wilder Penfield och Lamar Roberts menar att barn har en hjärna med flexibilitet och plasticitet som ger dem en bättre förutsättning att lära sig nya språk. Penfield och Lamar satte även en gräns på inom vilka åldrar barn skulle vara mest mottagliga för nya språk, och de ansåg att åldern mellan 2 år och 9 år skulle vara den bästa. (Bjar & Liberg, 2003, 31-32)

Inget barn eller någon människa kan automatiskt lära sig ett nytt språk, bara för att hon eller han hör detta språk pratas i omgivningen. Vi kan stöta på andra språk nästan dagligen på gatan eller någon annanstans i närmiljön, men för oss har dessa språk ingen större betydelse. Därför är det viktigt att just detta språk som skall bli ett andra språk har en betydelse och är viktigt. Att barn lär sig ett andra språk redan i ung ålder, beror på att det andra språket haft en viktig betydelse för just detta barn. Redan i daghemmet kan barnet lära sig att förstå och behärska ett nytt språk, bara för att personerna i denna omgivning stöder barnets språkutveckling, samtidigt som barnet knyter an till dessa vuxna. Barnet kan lära sig ett andra språk på daghemmet eller i skolan, även om hemspråket alltid kommer att vara barnets modersmål. (Ladberg, 1996, 15)

3.3 Lekens betydelse för språkutvecklingen

Genom leken lär sig barn mer än vad man kan tro. Leken utvecklar barn på många olika sätt, och det är väldigt viktigt att ge barn tid, för just leken. Barn förstärker sin självkänsla genom att de lär sig att ha kontroll och att ta ansvar. Barnen utvecklar sina sinnen och de lär sig att uttrycka sina känslor, samtidigt som leken ger barn olika kunskaper och förståelser. I dagens

samhälle kan man uppleva att leken har fått en mindre betydelse, och att barnen inte ges samma utrymme och tid för att leka. Det är väldigt viktigt att barnen får denna tid, och idag är det lika viktigt, eller till och med kanske viktigare än tidigare att barnen får leka. Spel, datorn, tv:n och telefoner har fått en mer betydande roll i dagens samhälle, och därför skall leken stödjas mer än tidigare, för att barnen just skall få ta del av de kunskaper som leken ger. (Öhman, 2011, 13-17)

Leken spelar även en stor betydelse för barnets språkutveckling. Det är inte bara språket som utvecklas, utan leken ger som tidigare nämnt många andra färdigheter, som till exempel utveckling av det sociala sampelet och sociala färdigheter. Leken utvecklar förutom språket, även begrepp, och det andra barnet i leken är barnets samtalspartner. I leken är båda barnen aktiva, och ger varandra nya utmaningar och testar med nya ord och kombinationer. Förutom språket tränas även alla sinnen, som bland annat synen, hörsel och lukten. I lekar som barnen till exempel kokar, luktar de på lök eller morot, och smakar på paprika, samtidigt som de utvecklar varandras ordförråd. De kan till exempel lära sig vad som är varmt och kallt, mjukt, gott, starkt osv. (Lindö, 2009, 111-112)

Låstasleken spelar en betydande roll för barnens språkutveckling. Låstasleken är stimulerande på många olika sätt, och tillsammans med en samtalspartner lär sig barnet att hitta på nya meningar och berättandet utvecklas i stor grad. Delvis kan barn kombinera meningar och ord som de inte förstår, men samtidigt som de prövar nya ord, stimuleras läsförståelsen. Leken ger barnen en god grund för den kommande läsförmågan och berättandet ger barnen en god föreställningsförmåga. (Öhman, 2011, 154-155)

3.4 Språkutveckling i tvåspråkig miljö

När ett barn befinner sig i en tvåspråkig miljö, till exempel på ett daghem, utsätts barnen ständigt för två, oftast helt olika språk. Detta är ett idealiskt sätt för ett barn att lära sig ett nytt språk, att leva i det andra språket. Inläringen av det andra språket kommer på så sätt på en naturlig väg. Det är vanligt att ett barn, men även vuxna blandar två språk. Barn kan använda sina språk på olika sätt, och barn kan växla språk i olika situationer. Att barn blandar ihop två språk är naturligt. En del ord kan vara "bättre" i vissa sammanhang på ett språk, medan andra ord inte kanske finns på modermålet. Ett barn kan byta till ett annat språk i en daghemsmiljö, och barnet upplever att samtalspartnern inte förstår. Även barn kan växla språk för att visa

samhörighet i vissa situationer, på samma sätt som vuxna gör. De som iakttagit barns språkväxlande kan uppleva detta med oro, att barn helt blandar ihop olika språk. Det är däremot viktigt att inte sätta begränsningar på detta, utan att istället stödja dem och ge dem ord. (Ladberg, 1996, 15-19)

Som jag nämnde ovan, är det vanligt hos tvåspråkiga barn, att de använder sig av två olika språk i en mening. En del av orden kan vara från det egna starkare språket, medan det kan finnas inslag av ord från samtalspartners starkare språk. Om det finns svåra ord, eller ord som barnet inte kan på det andra språket, så tas dessa ord från det starkare språket. Ord kan förfinskas, ord kan få pluraländelser till eller så kan ordet böjas till det andra språket, även olika element kan sättas ihop för att bilda ett ord. Det finns flera orsaker till varför barn blandar på detta sätt. En orsak är att barn inte känner till att det är två olika språk de hör, och att det är två olika språk de talar. De ser dessa språk som ett enda. En annan orsak kan vara att språken utvecklas i olika takt, och de behärskar olika termer, begrepp och ord olika på dessa två språk. (Sundman, 1999, 64-65)

Det finns endast några få forskningar som gjorts om detta ämne, alltså om tvåspråkigheten försenar talutvecklingen. Det finns inget bevis på att talutvecklingen skall försenas, men däremot kan det finnas möjlighet att barnen i senare ålder kan påverkas när inläringen av det så kallade "etikettbegreppet" sker. Etikett begreppet innebär att man i ett senare skede av språkutvecklingen börjar använda sig av olika begrepp för att benämna olika saker och ting. Ett tvåspråkigt barn kan ha svårare med just detta, eftersom barnet alltid har hört två olika "etiketter" på just detta. De undersökningar som gjort visar även att barnen som växt upp i en tvåspråkig miljö, och de barnen som levt i en miljö med endast ett språk, har samma antal kända ord i ordförrådet. Det är även viktigt att poängtera att barnet som lever i en tvåspråkig miljö måste komma i kontakt med det andra språket tillräckligt mycket, för att just utveckla ordförrådet. (Arnberg, 2004, 45-46)

Jag har läst en forskning som har blivit gjord inom dagvård och förskola i Finland, med 5-7 åriga barn. I denna forskning har man sett på hur inläringen påverkas, och om barn med språkproblem kan få svårare att lära sig nya språk, om barnet befinner sig i en tvåspråkig miljö. I denna forskning hittade man inte några stora skillnader som skulle tyda på att enspråkiga barn eller tvåspråkiga barn med språkproblem skulle skilja sig avsevärt. I båda dessa grupper fanns det brister när barnen till exempel skulle namngiva olika kroppsdelar. Det finns alltså inga tydliga resultat på att tvåspråkigheten "överbelastar" eller försvårar

inläringen av ett andra språk. Tvåspråkiga barn kan dock ha något svårare att lära sig vissa begrepp och ordförrådet kan utvecklas lite långsammare. Enspråkiga barn kan även ha språkproblem. Tvåspråkiga barn lär sig dock att behärska ett nytt språk. (Korkman, m.fl., 2012, 946-952)

Nu har jag i detta kapitel gått närmare in på hur barnens språkutveckling ser ut, från de första levnadsdagarna och från ett barns första tecken på kommunikation, till hur ett barn byter språk under den tvåspråkiga leken i dagvården. Det finns mycket som påverkar barnen i denna tidiga ålder, och det är viktigt för föräldrarna att känna till och ha en förmåga att kunna stimulera barnens behov redan från den första tiden. Med detta kapitel vill jag också ge en bredare förståelse för just språkutveckling, och vad som påverkar barnen i utvecklingen under just de första åren. Leken har en viktig betydelse för barnen, och genom att lyfta fram leken och uppmuntra barn till olika lekar, kan leken stimulera ett barns utveckling på många olika sätt. Leken utvecklar som tidigare nämnt ordförrådet, och detta borde man se som en stor möjlighet som pedagog när man jobbar inom dagvården.

4 Pedagogernas roll i barngruppen

Pedagogerna som arbetar dagligen med barnen i förskolor eller på daghem spelar en viktig roll för barnen. Pedagogerna, barnträdgårdslärarna eller andra vårdare spenderar en stor del av sin tid tillsammans med barnen, och därför kommer de även ha en betydande påverkan på barnens utveckling. Barn knyter an till pedagogerna, och tillsammans med föräldrarna bygger barnet upp en trygg relation till pedagogerna och de övriga i personalen. Jag vill kartlägga och studera lite närmare hurdan påverkan de har, men även att gå mer in på vilka metoder som används som stöder utvecklingen på ett mångsidigt sätt. Jag tycker själv att detta är ett väldigt kapitel, eftersom en pedagog har en viktig roll i barnens vardag.

4.1 Pedagogen stöder utvecklingen

För att barn skall kunna utvecklas på ett mångsidigt sätt, räcker det inte bara med ett utrymme där barnen kan vistas, eller att det finns mängder med leksaker tillgängliga. Det

måste finnas en miljö som stöder utvecklingen, och pedagoger som finns tillgängliga för ett se varje enskild individ och dess behov. Pedagogerna i grupperna skall också finnas tillgängliga för barnen för den omsorg och trygghet de behöver. I lek och samspel med barn, påverkar pedagogen barnens språkutveckling genom att delta, ställa frågor, berätta om olika saker, händelser och tankar. Oberoende hur gamla barnen är, spelar pedagogen en viktig roll, och barnen behöver stöd i alla åldrar. (Granberg, 2004, 109-110)

Det är svårt att avgöra eller dra en gräns för hur mycket en vuxen skall påverka barn i deras lek. Samtidigt som det är viktigt att den vuxne inte bara tar en roll som ”betraktare” och säkerhetspolis som bara dömer barnens aktiviteter utifrån. Genom att vara en passiv betraktare stödjer den vuxne inte barnens relationer, och inte heller deras förmåga att utveckla tillvägagångssätt för gott samarbete. Barn skall inte styras, utan det är viktigt att se möjligheter och kreativitet hos dem istället för att begränsa. Dock kan en del lekar ses som opassande, samtidigt som man borde se det positiva istället för att bara förbjuda. (Öhman, 2011, 243-244)

4.2 Pedagogik, arbetsmetoder

Alla daghem arbetar på olika sätt, och därför är det svårt att dra någon fast slutsats om vilka metoder som används rent generellt på alla daghem med tvåspråkiga grupper. Det är däremot viktigt att man ser till gruppens bästa, och vad som är det bästa sättet att arbeta på utgående från barnen. I tvåspråkiga grupper är det däremot viktigt att pedagogerna och personalen finns representerade på två språk. Om man har en tvåspråkig grupp där barnen pratar svenska och finska, skall personalen också behärska dessa två språk för att kunna stödja barnen på rätt sätt. Alla daghem har även olika verksamhetsmål, där man strävar efter att lägga mer tyngdpunkt på vissa områden. En del kan prioritera språkinläring eller lekens betydelse, medan andra daghem strävar efter att lägga tyngdpunkt på musik och miljön.

Forskningar har påvisat att det finns olika metoder som skall vara stödande för barnens språkutveckling. Ett enkelt sätt att utveckla barnet, är genom läsning. Genom att läsa en kort stund om dagen, samtidigt som föräldrarna stöder läsningen hemma, kan språkutvecklingen gynnas på ett positivt sätt. Det finns även mycket material och många sätt att nå denna stimulans i vårt tvåspråkiga samhälle i Finland. Det finns ett stort utbud av bland annat barnprogram och barnlitteratur, som kan stödja barnen på ett mångsidigt sätt. Föräldrar har

även ofta chansen om att få välja daghem och skola, som kan ge möjlighet till denna tvåspråkighet. (Sundman, 199, 135-137)

Pedagogen måste kunna leda gruppen, och då kommer barnen i sin tur att skapa tillit och se denna person som en god ledare. Barnen lär sig att lyssna på instruktioner och följa direktiv. Det är ledarens uppgift att se till att han eller hon har kontakt med alla barn i gruppen. En del barn kan vara inåtvända och svåra att få kontakt med, och det är just dessa barn som ledaren behöver nå. Pedagogerna skall samla barn dagligen till olika aktiviteter, och detta skapar trygghet hos barnen. Att återknyta kontakten till barnen varje dag, göra att de lär sig att känna igen mönster, samtidigt de vet vem som är ledaren. Det är pedagogens uppgift att se till att hålla sådan verksamhet som stöder utvecklingen hos barnen. Samtidigt är det viktigt att se till barnens idéer och önskemål, för att få dem att känna delaktighet. I samlingar kan en ledare till exempel be barn om hjälp med olika aktiviteter, eller be barnen ge förslag på lekar eller sånger. Ledaren lär sig också genom att lära ut. Genom att ledaren tar in nya idéer för verksamheten, använder han eller hon sig ständigt av nya metoder. (Ekström & Godée, 1984, 38-40)

För att språket i barnens vardag skall bli viktigt, måste det ha en betydelse både i hemmet och i daghemmet. Förutom det språkiga uttalet, tar sig språket i uttryck genom ögonspråk, gester, miner och kroppshållning. Ekström och Godée (1984, 41) skriver:

”Det är genom känslomässiga upplevelser som små barn tillägnar sig språket. De kopplar till upplevelser av lust och olust. Med hjälp av språket knyter barn de första kontakterna orden med omvärlden. Våra normer och värderingar liksom samhällets normer och värderingar, manifesteras genom språket. Genom modersmålet får vi början till en livsåskådning”

Olika rörelseaktivitet eller rörelseprogram kan vara ett enkelt sätt att få barn att lära sig nya ord. Genom en positiv upplevelse utvecklas, och det skapas en positiv bild av de ord som barnet kommer i kontakt med. Korta enkla vardagliga begrepp ger också en ökad kunskap, och när barn känner sig delaktiga i olika uppgifter, får meningar och ord en allt större betydelse. Genom att ta tillvara alla situationer, som till exempel vid avklädning, vid maten och i tvättrummet, kan vi samtala med barn på ett meningsfullt sätt samtidigt som man utför

en uppgift eller en handling. Det är lika viktigt att samtala med barnen, oberoende om barnet är ett eller fem. I alla situationer är det viktigt att barnen ges tid att samtala, utan att avbryta deras meningar. De övar sig samtidigt på nya ord och nya meningar, samtidigt som de lär sig att lyssna på andra. Det kan vara en god idé att använda sig av bildsymboler i tvåspråkiga barngrupper. Då kan barn förstå och kunna se en ordningsföljd i rutinerna. En bild, gör att barnet förstår vad som kommer att hända, oberoende om barnet förstår det andra språket eller inte. (Ekström & Godée, 1984, 41-43)

4.2.1 Naturligt och styrt lärande

Naturligt lärande innebär att barnet i daghemmet eller i förskolan lär sig det andra språket genom verksamhet och aktiviteter. Det är alltså inga speciella undervisningstillfällen det är fråga om, utan inläringen sker utifrån verksamheten och rutinerna.

Styrt lärande är mer koncentrerat till sådana situationer som är inlärande, och språket tränas aktivt. Denna modell används mer i förskolan och i skolan, när barnen får instruktioner, som de sedan skall fullfölja. En handling uppvisas med att de förstått. Här kan det även handla om musik, lärande böcker, språkpåsar med olika innehåll, och det kan vara olika lekar som utvecklar ordförrådet och meningarna hos barnen. (Skans, 2011, 33)

4.2.2 Modeller för tvåspråkig undervisning

Øzerks teorier om tvåspråkigt lärande, menar att det är bra för inläringen för ett barn, att ha två olika zoner för språken. Om barnet pratar modersmålet hemma, och lär sig ett nytt språk i daghemmet eller i förskolan, utvecklas inläringen på ett mångsidigt sätt. Han skriver också att det ligger på pedagogernas ansvar att upprätthålla en lärande miljö. Han skriver också om fyra olika modeller för den tvåspråkiga undervisningen.

1. Ostrukturerad växling av språk. Med detta menas att pedagogen och barnet/eleven använder det språk som är bäst i varje situation. Språket kan växla i olika meningar och sammanhang, och målet är att förståelsen skall vara den bästa. Fokuset ligger på att båda skall förstå varandra, oberoende av vilket språk som används. Det som kan vara negativt är att språken också kan blandas i andra situationer.

2. Genomgång på båda språken. Först går ämnet igenom på ett språk, och sedan på det andra. Detta är en mer tidskrävande metod, men språken hålls åtskilda på ett annat sätt.
3. Direktöversättning. I denna modell är det två pedagoger som direktöversätter varandra i undervisningen.
4. Systematisk och funktionell språkväxling. I denna modell kan stöd ges i andra språket när det behövs, och en del kan även förklaras på det andra språket om det finns behov. En verksamhet hålls till exempel på svenska, men nödvändig information kan översättas och berättas på finska.

Det finns fördelar och nackdelar med dessa modeller. Øzerk skriver också om *språkdrunkning*. Detta kan ske om verksamheten blir lidande, om pedagogiken är för ostrukturerad och oplanerad. Ämnesundervisningen kan bli lidande, ifall barnet eller eleven inte förstår majoritetsspråket. Kunskapen blir alltså lidande för att förståelsen för språket inte finns. (Skans, 2011, 35-37)

5 Tvåspråkiga daghem

Jag kommer i detta kapitel gå mer in på vad som egentligen menas med ett tvåspråkigt daghem, och även presentera ett daghem som jag kommer utgå ifrån i mitt examensarbete. Ett tvåspråkigt daghem är ett daghem där endast två olika språk är dominerande. I vår omgivning blir det allt mer vanligt med tvåspråkiga daghem, eftersom vi lever i ett land med två officiella språk. Barn har rätt till vård på sitt eget språk, men många kan välja att placera sina barn i en grupp där verksamheten går på två olika språk. En del föräldrar kan även välja att sätta sitt barn i en hel svensk skola, även fast familjen är finskspråkig, bara för att barnet skall få en bättre möjlighet att lära sig ett nytt språk. På detta sätt får det andra inhemska språket en helt annan betydelse, genom att barnet utsätts för det varje dag.

5.1 Dagvård som subjektiv rättighet

Social och hälsovårdsministeriet i Finland ansvarar för att kommunerna ordnar barndagvård. Dagvården erbjuds till varje familj i Finland, och skall vara en trygg plats där barnet kan få vård och omsorg, fostran och undervisning. Dagvården skall också visa hänsyn till barnets kultur och språk, och stödja dem i utvecklingen. Alla barn har rätt till denna vård på sitt eget modersmål, och det är alltså som tidigare nämnt kommunen som ansvarar för att ordna denna service. (Stm.fi, hämtat 29.8)

Som tidigare nämnt har föräldrarna en möjlighet att ge önskemål om var de vill placera sina barn, och sedan är det upp till kommunerna att sträva efter att tillgodose dessa. Samtidigt står de inför ett val om de vill placera sitt barn i en enspråkig- eller tvåspråkig grupp, och med detta kan man se många möjligheter. Det är dock inte alla kommuner som erbjuder tvåspråkig dagvård, utan ofta kan en avdelning vara finskspråkig och den andra helt svenskspråkig. Det har dock blivit allt vanligare att man blandar grupper i större kommunerna, och jag tror att detta har blivit mer populärt under det sista årtiondet.

5.2 Presentation av daghem

Daghemmet jag nu kommer att presentera har valt att vara anonymt i min undersökning. Daghemmet är ett tvåspråkigt daghem som ligger i en kommun i Österbotten. Jag har valt att göra mina intervjuer och observationer vid detta daghem, och därför har jag valt att presentera detta daghem kort. Daghemmet har sex avdelningar. Fyra av dessa avdelningar är tvåspråkiga, medan en avdelning är helt finskspråkig och en avdelning är helt svenskspråkig. Daghemmet startade sin verksamhet hösten 2009, och är därför relativt nytt. Barnen på detta daghem har alla olika språkbakgrunder, och detta kommer jag att beakta i mina observationer. Alla avdelningar har en barnträdgårdslärare och tre eller fyra barnskötare.

6 Metoder och tillvägagångssätt

Jag kommer att använda mig av en kvalitativ metod i mitt arbete. Jag kommer i detta kapitel gå närmare in på denna undersökningsmetod, hur man går till väga när man gör observationer. Jag kommer även att presentera just min undersökningsgrupp, och hur mitt genomförande av undersökningen kommer se ut. Orsaken till varför jag väljer just denna metod, är för att få en mer beskrivande bild av det jag vill undersöka. Jag kommer att göra observationer i två stycken tvåspråkiga barngrupper.

6.1 Val av metod

Denna forskningsmetod ger en djupare förståelse, och det ger även mer närhet till det man undersöker, om man jämför med den kvalitativa forskningsmetoden. En kvantitativ metod skulle inte ge mig lika bred bild av det jag vill studera. Det som skiljer sig mest mellan dessa två metoder, är att man i den kvalitativa metoden ställs inför själva situationen, istället för att samla in data via papper. Man möter ett ansikte, och situationen kräver tillit. Genom denna metod kan man på ett helt annat sätt sätta sig in i den undersöktes perspektiv, och få en helt annan bild av det som undersöks. (Holme & Solvang, 1991, 100)

Samtidigt som undersökningsmetoden präglas av närheten och förståelsen av att sätta sig in i en annans situation, spelar även forskarens beteende en stor roll. Hur man går tillväga, och hur väl forskaren är förberedd och insatt i ämnet, har en stor betydelse för hur arbetet sedan fortskrider. Det kan vara en utmaning att utföra själva undersökningen, och det finns olika principer man kan följa när man går djupare in på en frågeställning. Som ovan nämnt är närheten till undersökningsenheterna viktiga. Forskningen behöver även återges på ett riktigt sätt, men både mer och mindre viktiga händelser som skett. Rapporteringen skall även vara sann, och bör innehålla beskrivningar om vad som hänt, vem som medverkat och vilka aktiviteter som ägt rum. Rapporten skall gärna innehålla direkta citat, för att ge en mer exakt och mer återberättande bild för den som läser. Detta ger en bättre bild av hur personer uttryckt sig. (Holme & Solvang, 1991, 100-101)

6.2 Observationer

Observationer är en arbetsmetod inom den kvalitativa forskningsmetoden. När man observerar något, förlitar man sig på det som sker framför ögat, alltså det man ser. Det är en direkt upplevelse som händer, utan att man förlitar sig eller tolkar något som någon annan säger. Det finns olika typer av observationer, och det två huvudsakliga är: systematisk observationer och deltagande observation. Den systematiska observationen kan man ofta se i undersökningar som gjorts i olika miljöer, och ofta kan den förknippas med statistik och den kvantitativa undersökningsmetoden. Deltagande observation innebär att forskaren vill förstå processer i olika grupper, samtidigt som denne vill försöka lägga sig in i olika situationer mer på djupet. (Denscombe, 2009, 271)

Dessa metoder kan verka olika, men det finns även kopplingar mellan dessa. Båda är direkta observationer. Dessa två metoder samlar in data på fältet, från verkliga situationer. Genensamt för dessa två metoder är även att de är empiriska, det vill säga att de bygger på erfarenheter, istället för information från andra. Dessa observationer sker även i naturliga miljöer, och man strävar efter att inte störa den naturliga miljön så långt som det är möjligt. Det sker alltså inga observationer i främmande miljöer eller i laboratoriemiljöer, och detta för att man vill undersöka det som verkligen normalt sker. För forskaren kan både den systematiska observationen och den deltagande observationen påverkas av forskarens perception och personliga faktorer, och det kan göra att datainsamlingen inte alltid är så pålitlig. (Denscombe, 2009, 271)

Det finns både fördelar med denna metod som undersökningsmetod i sin forskning. En observation kan uppfattas olika av olika personer. Detta beror på att två forskare inte till exempel observerar exakt samma situation på samma sätt. Detta beror på att alla har olika förmågor att observera, komma ihåg och engagemanget hos forskarna varierar också. Vi kan heller inte minnas varje detalj från alla händelser, utan det är det selektiva minnet som väljer ut vad vi minns. Det fysiska tillståndet kan även påverka vad forskaren minns, och vilka händelser som forskare uppfattade olika. Tidigare erfarenheter gör även att vi har olika förmågor att uppfatta olika händelser, och detta kan påverka att vi kan filtrera bort vissa stimuli. Det är alltså helt naturliga faktorer som kan påverka denna observation. Alla människor är olika, och därför är det omöjligt för två människor att observera samma situation på exakt samma sätt, och återge exakt samma händelser. (Denscombe, 2009, 272-274)

6.3 Undersökningsgruppen

När jag i min forskning vill se på samspelet mellan barnen, och hur de använder sig av språket i vardagliga situationer, vill jag använda mig av just observationer som metod. Detta för att jag tror att detta ger en djupare bild på hur någonting faktiskt fungerar och hur det ser ut i verkligheten. Jag tror inte att någon kan återge en exakt bild av hur barnen samspelar, och därför anser jag denna metod som bäst, i just i min forskning. Mitt syfte är även att se hur den tvåspråkiga verksamheten ser ut, och hur barnen upplever denna. Genom observationer tror jag att jag på ett helt annat sätt kan sätta mig in i barnens situationer och förstå deras upplevelser på en helt annan nivå.

Dessa tvåspråkiga barngrupper där jag kommer att göra min undersökning har båda plats för ca 25 barn, i åldern 1-5 år. Den första gruppen är en syskongrupp med 1-4 åringar, och den andra är en grupp med 3-5 åringar. Den förstnämnda gruppen har för tillfället 19 barn inskrivna, och den andra gruppen har 25 barn inskrivna.

6.4 Undersökningens genomförande

Jag har planerat att göra observationer i två tvåspråkiga barngrupper. Barnen har i dessa grupper olika språkbakgrunder, och därför kommer jag i min undersökning även att göra en förfrågan om hurdan språkbakgrund barnen har. Denna förfrågan kommer föräldrarna att besvara genom brev jag kommer att sända hem på förhand. Genom detta kan jag få fram hur ofta barnen kommer i kontakt med andra språk, hur stor del av barnen som har svenska eller finska som modersmål, men även vilka språk barnen som är tvåspråkiga väljer att använda sig av hemma. Denna språkbakgrund kan vara till nytta för mig när jag ser på resultatet, och jag kan sedan dra slutsatser i ett senare skede i min rapport. Förfrågan om språkbakgrunden finns som bilaga.

Jag har tidigare arbetat i de barngrupper där jag kommer att göra mina observationer. Jag är från tidigare bekant för barnen, och detta tror jag kan vara en fördel när jag skall göra min undersökning. Jag tror att jag kan göra en öppen observation, utan att de påverkas av min närvaro. Jag har alltså planerat att delta i deras aktiviteter och i deras verksamhet, genom att observera i bakgrunden, och jag tror inte att min närvaro kommer ha någon påverkan för

barnen. Jag kommer att göra anteckningar under min observation, och jag tror att detta kommer att bli en utmaning.

Jag kommer att se närmare på leken genom att analysera frågeställningar som: Leker barnen ofta på två språk? När växlar barnen språk? Vad är det som påverkar just detta? Leker alla barn på två språk? Hur ser de tvåspråkiga aktiviteterna ut just i dessa grupper? Hur upplever barnen att det pratas två språk? Varför byter barnen språk när de samtalar med vuxna och andra barn? Leker alla finska barn med svenska barn eller hur blandas barnen i just leken? Samtidigt som jag kommer undersöka dessa frågeställningar, kommer jag att se på språkbakgrunden hos dessa barn för att kunna se mönster.

Jag kommer att göra två observationsstudier i varje barngrupp per dag. Eftersom observationer kräver mycket av den som observerar, kommer jag att dela upp själva observationstillfällena. Första dagen på förmiddagen kommer jag att observera grupp B i den ledda verksamheten och grupp A i leken. På eftermiddagen kommer jag att observera grupp B i matsituationen. Andra dagen på förmiddagen kommer jag att observera grupp A i matsituationen och grupp B i leken, och på eftermiddagen grupp A i leken. Efter observationstillfällena kommer jag att renskriva mina observationsresultat.

6.5 Datasekretess

Genom den förfrågan jag kommer att göra om barnens språkbakgrund, kommer jag få barnens namn till förfogande. Genom att jag får information om språkbakgrunden för varje enskilt barn, kommer jag kunna dra slutsatser senare i mitt arbete. Den information jag kommer att få insamlad, kommer jag efter min undersökning att förstöra. Barnens namn kommer inte att användas i mitt arbete.

7 Resultatredovisning

I följande kapitel kommer jag att lyfta fram mina slutsatser och mitt resultat från min undersökning. Jag valde att göra en kvalitativ forskning, och jag har gjort observationer i två olika barngrupper under två dagars tid. Detta kapitel kommer alltså att innehålla resultat från mina observationer.

Jag kommer att dela upp detta resultatkapitel i flera delar, för att få en mer överskådlig bild. Jag har i mina observationer fokuserat på barnens samspel i tvåspråkiga grupper, hur de upplever tvåspråkigheten och den tvåspråkiga verksamheten, samtidigt som jag fokuserat på språkväxlingen i olika situationer som t.ex. leken, aktiv eller ledd verksamhet och i matsituationer.

Barnen som jag har observerat går alla i tvåspråkiga grupper. En del av barnen har varit i tvåspråkiga grupper upp till 3 år, medan andra har varit kortare tid. På den ena avdelningen, som jag kommer kalla ”avdelning A” är barnen yngre, och variationerna mellan språkbakgrunderna och språkkunskaperna är stora. En del barn uttrycker sig inte alls med ord. Barnen är mellan 1-4 år. På den andra avdelningen, ”avdelning B” är barnen äldre, 3-5 år. På denna avdelning finns stora variationer gällande språkkunskaperna, och detta var något som jag märkte tydligt i mina observationer.

7.1 Den tvåspråkiga verksamheten

I dessa tvåspråkiga grupper pratar de vuxna både finska och svenska. Daghemmet har styrdokument för hur tvåspråkigheten fungerar. Under mina observationer pratade barnträdgårdslärarna både finska och svenska under de ledda verksamheterna. Dock strävade man efter att hålla skilda samlingar för de svenskspråkiga barnen och de finskspråkiga barnen. Detta för att fokusera mer på inläringen än på språkbudet.

Under mina observationer märkte jag även naturliga skillnader mellan språkkunskaperna hos barnen i olika åldrar. Yngre barn pratar automatiskt mindre och använder sig mer av enstaka ord för att uttrycka sig. Fast ett barn uttrycker sig på det andra språket med *kiitos*, *auto*, *eller*

tack så betyder ju detta inte automatiskt att det barnet är tvåspråkigt. Däremot kan jag säga att enspråkiga barnen i den yngre åldern visade stort intresse för det andra språket.

7.2 Språkförfrågan

Två veckor före jag planerade att göra mina observationer, delade jag ut en språkförfrågan till varje barn. Föräldrarna fick godkänna om deras barn fick delta i mina observationer, samtidigt som jag gjorde en kort utredning om deras språkbakgrund. Detta har jag skrivit om i kapitel 6.4 och denna blankett finns även som bilaga.

Denna språkförfrågan delades ut till föräldrarna, och dagvårdspersonalen på respektive avdelningar samlade in dessa. Jag fick inte svar av alla föräldrar, och deltagandet var större på avdelning B med de äldre barnen. Att inte alla lämnade in denna förfrågan tror jag beror på att julen kom emellan, föräldrarna hade annat att fokusera på och ”glömde” bort denna förfrågan. Denna förfrågan gav mig dock mer information om dessa barn, vilka språk de pratar hemma, och ifall barnet är fullständigt tvåspråkigt. Det underlättade min utredning av vilka som kom i kontakt med både finskan och svenskan i hemmet. Även fast jag kände barnen från tidigare, så gav det mig ändå mer information, eftersom många föräldrar valde att beskriva mer ingående om deras erfarenheter av de två språken. Ett exempel på hur en förälder valde att skriva, kommer jag nu att citera. Namnet som jag använder mig av är påhittat, och är alltså inte barnets riktiga namn.

*”Lenan äidin isä on kaksikielinen ja puhuu Lenalle vain ruotsia.
Lenan ystävistä osa on kaksikielisiä ja leikki on usein suomeksi,
mutta välillä myös ruotsiksi.”*

En annan förälder valde att svara följande. Detta namn är inte heller barnets riktiga namn.

”Emma har helt tydligt lärt sig finska på dagis. Hon använder ofta finska ord och uttryck här hemma, trots att vi enbart pratar svenska hemma”

Även andra föräldrar valde att lyfta fram att barnet lärt sig det andra inhemska språket i dagvården. Dessa kommentarer var väldigt intressanta att läsa, för att se föräldrarnas syn på den tvåspråkiga gruppens inverkan på barnets språkkunskaper.

7.3 Ledd verksamhet

Jag började observera den ledda verksamheten på avdelning B, en förmiddag klockan 08:40. Denna dag som jag var på avdelningen var den ledda verksamheten gymnastik, som barnträdgårdsläraren drog för gruppen direkt efter frukosten. I detta skede var barnen pigga och fulla av energi. Barnen delades in i två grupper, och jag valde att följa halva gruppen på gymnastiken. Denna grupp var slumpvis blandad oberoende av hur språkbakgrunden var. Det fanns fyra stycken enspråkigt svenska, tre stycken enspråkigt finska och även två stycken tvåspråkiga barn med i denna grupp som hade gymnastik i den första turen. I denna ledda verksamhet deltog alltså sammanlagt 8 barn. Observationen skedde under ca 25 minuter. I denna observation fokuserade jag på att se hur barnet upplevde instruktioner och direktiven som gavs på två språk. Jag fokuserade på att se hur barnen betedde sig och hur de gav uttryck för att de inte förstod vad som sades.

Barnträdgårdsläraren gav först anvisningar på svenska. När hon berättade om den första leken på svenska var de tvåspråkiga och svenskspråkiga barnen klara att börja dansa, medan de tre helt finskspråkiga barnen såg på varandra. Därefter förklarade barnträdgårdsläraren instruktionerna på finska, och alla verkade förstå vad denna övning gick ut på direkt. Instruktionerna uppfattades snabbt, vilket kan också bero på att leken var bekant från tidigare. Under denna lek gavs instruktioner som t.ex. stå på den röda mattan, eller sätt armbågarna i golvet. När barnträdgårdsläraren gav instruktionerna på finska, följde de tvåspråkiga och de finskspråkiga direkt med, och gjorde det som skulle göras. I samma situation härmade de svenskspråkiga barnen de andra, och lade armbågarna i golvet som de andra också gjorde. De såg alltså på sina vänner hur de skulle göra. Ett barn uppfattade inte ordet "armbåge" på finska, och detta tror jag påverkade förståelsen av instruktionerna. Under en övning uppstod följande diskussion, när ett enspråkigt finsk barn inte uppfattade instruktionerna på finska:

Barnträdgårdsläraren *"Vi skall göra en samarbetsövning nu. Vi skall alla stå på dessa pusselbitar, ni får inte röra i golvet. Sedan skall vi försöka ta oss framåt, genom att*

samarbeta. Har ni förslag på hur vi skall göra?” Varpå ett enspråkigt finskt barn svarar, *”Ai, rakennammeko torni nyt?”*. Varpå barnträdgårdsläraren gav samma instruktioner på finska.

Under de olika övningarnas gång pratade en del av barnen aktivt. De finska med de finska, de svenska med de svenska, och de tvåspråkiga barnen pratade aktivt på båda språken, både med pedagogen, men även med de andra barnen. När barnträdgårdsläraren pratade på finska, svarade de finska barnen, och tvärtom. I en situation pratade även två av de enspråkigt svenska barnen finska med varandra, några få ord, mer på ”skoj”. Dessa barn hade båda varit i denna tvåspråkiga grupp i närmare 2 år. Alla deltog med ett aktivt språk under denna verksamhet. Endast de tvåspråkiga barnen valde att växla språk, och valde att svara på frågor på båda språken. Inget blandspråk av både finska och svenska användes under denna observation.

Barnträdgårdslärarens val av språk har stor betydelse för uppmärksamheten. I de situationer där de enspråkiga inte uppfattade instruktionerna på det andra språket, fokuserade de på annat än att lyssna. Uppmärksamheten var svår att fånga, och det krävdes ofta korta instruktioner på det andra språket för att få barnen att fokusera. Däremot frågade barnen inte ”vad?” eller ”vad sa du?” en enda gång under denna ledda verksamhet. De reagerade inte heller på något negativt sätt, även fast de inte förstod vad som hände, de tog bild av varandra när de inte förstod.

Den andra dagen valde jag att se på den ledda verksamheten i annan form på avdelning A. Denna observation skedde på eftermiddagen efter mellanmålet. Målet med denna observation var att se på förståelsen under en annan form av verksamhet, och att studera barnens upplevelser och reaktioner på det andra språket. Under denna ledda verksamhet drog barnträdgårdsläraren olika övningar, hade olika uppgifter, och aktiverade barnen på olika sätt. I denna verksamhet deltog 6 st barn, det var de äldsta barnen på avdelningen som var på plats denna dag. Observationen skedde under ca 20 minuter. Det fanns tre stycken enspråkigt svenska, en som var enspråkigt finsk och två stycken tvåspråkiga barn bland dem. Den största delen av denna verksamhet gick på svenska. De flesta av barnen svarade på pedagogens frågor på svenska, eftersom hon ställde frågorna på svenska. I denna situation observerade jag att ett enspråkigt finskt barn fokuserade på annat och lekte med mattan, vred sig på bänken och såg runt sig. I sådana situationer valde barnträdgårdsläraren att bryta med frågor och inslag på finska, för att fånga uppmärksamheten igen. Ett enspråkigt svenskt barn som deltog hade bara varit i gruppen i ca en månads tid, och satt bara tyst under hela verksamheten. Detta

kan även bero på att barnet till sin natur är tystlåtet, fast barnet visade intresse för vad som berättades och frågades.

Under en sagostund räknade gruppen tillsammans på finska, samtidigt som de översatte orden på de saker de räknade, till svenska. När barnträdgårdsläraren frågade på finska vad *auto* är på svenska, var ett enspråkigt finskt barn snabbt att svara bil, på svenska. Ett tvåspråkigt barn deltog aktivt med översättningen, och kunde byta språk i varje situation - både vid räkning och när barnträdgårdsläraren frågade om ord på det andra språket.

Vid sångstunden valdes en svensk sång, och bara de svenskspråkiga barnen sjöng med i sången. Detta kan även bero på att sången inte var bekant för alla. Skulle barnen till exempel ha sjungit *blinka lilla stjärna där*, tror jag att alla barnen hade deltagit mer aktivt. Däremot sjöng de ingen sång på finska under denna ledda verksamhet.

Slutsatser från denna observationsstudie är att de enspråkiga barnen förstod enkla ord och enkla frågor på det främmande språket. Eftersom barnträdgårdsläraren flera gånger i veckan upprepar samma övningar och drar samma verksamhet, tror jag att barnen med upprepningar lär sig enkla ord, färger, väder och siffror på det andra språket. Alla barnen kunde räkna till tio gemensamt på båda språken. I den ledda verksamheten visade även de tvåspråkiga barnen aktivt sina kunskaper i båda språken, och växlade automatiskt över till det andra språket utgående från vilket språk frågorna ställdes på. Inget blandspråk användes i denna observationsstudie.

7.4 Den tvåspråkiga leken

Den andra dagen observerade jag leken på avdelning B. Det fanns grupperingar gällande språkbakgrunden och vem barnen lekte tillsammans med. I stora drag lekte finska barn med finska, svenska med svenska, och de tvåspråkiga lekte i båda grupperna. Denna observation skedde på eftermiddagen efter att barnen hade vilat. Jag observerade under 30 minuters tid. Barnen var indelade i mindre grupper, och jag försökte observera dem i olika situationer. När jag valde att fokusera på och studera leken, valde jag att se på grupplekar, men också

händelser och leksituationer där barnen lekte i närheten av varandra. Jag var inställd på att mer blandspråk skulle dyka upp i denna observation, eftersom leken är mer fri än en situation med t.ex. ledd verksamhet. Målet var alltså att se på hur de själva valde att gruppera sig, vem de lekte med, vilket språk de själva valde att prata, och hurdana mönster det fanns i just den fria leken gällande språket.

Ett svenskt barn satt och byggde pussel när ett finskt barn kom fram och försökte hjälpa till. Det svenskspråkiga barnet hade svenska som modersmål, med inslag av ett utländskt språk i hemmet. Följande situation utspelade sig: *"Ei, eeei, ei!"* och barnet visade med kroppsspråket att det andra finskspråkiga barnet inte fick hjälpa till. Det finskspråkiga barnet gick bort, men kom senare tillbaka, och försökte igen hjälpa till att bygga. Det svenskspråkiga barnet uttryckte sig då *"Ei minä haluan. Ei, et saa autta."* Direkt när en vuxen kom och satte sig bredvid, bytte barnet tillbaka till sitt modersmål svenska. Detta svenskspråkiga barn är bara i kontakt med finskan i dagvården, och därmed kan man se att barnet uppvisade kunskaper i det andra språket. Att barnet valde att byta tillbaks till sitt modersmål, ser jag som naturligt, eftersom barnet kände sig tryggt med en vuxen i närheten.

Enspråkigt finska barn sökte sig automatiskt till de finska vårdarna på avdelningen när de bad om hjälp, och hade frågor om någonting under lekens gång. I en situation gick ett svenskt barn fram till en finsk vårdare och frågade *"Var finns det tråd?"* Vårdaren svarade *"Vet inte"* på frågan, eftersom hon uppenbarligen inte förstod barnets fråga. Då frågade det svenska barnet igen, *"Var finns det tråd?"*. Sedan gick barnet till en annan vårdare och ställde samma fråga.

Under den tid jag befann mig på avdelningen för observationer var alla barn grupperade enligt språkbakgrund - finska barn lekte i ett rum, och svenska barn lekte i ett rum. Detta var inget som personalen hade bestämt, utan de hade delat upp sig med sina vänner med samma modersmål. Jag observerade dock ett tvåspråkigt barn som först lekte med de svenska barnen i ett rum, och några minuter sedan bytte rum och växlade till finska så fort denne kom innanför dörren till det andra rummet där de finskspråkiga barnen lekte. Efter några minuter kom svenskspråkiga barn igen inspringandes i rummet - det tvåspråkiga barnet bytte tillbaka till svenska, samt hängde genast med i deras skattjaktlek. I detta ögonblick observerade jag ett finskspråkigt barn, som reagerade och följde med händelserna och diskussionen som de svenska barnen förde. Barnet hade en språkbakgrund med en del inslag av svenska i släkten,

och därmed var svenskan inte helt främmande, trots att barnet bara pratade och lekte på finska. De andra finskspråkiga barnen följde diskussionen utan att säga något.

Slutsatser från denna observation är att barnen automatiskt valde att söka sig till barn med samma modersmål. Barnen känner sig trygga och bekväma att prata sitt eget modersmål, fastän de har kunskaper i att uttrycka sig på det andra språket. I situationen där det svenskspråkiga barnet hamnade i en liten konflikt med det finskspråkiga barnet, tror jag att det svenskspråkiga barnet valde att prata finska, bara för att få sin vilja genom, och visa att denne inte ville bli störd. När den vuxna kom in i bilden, kunde barnet dock slappna av, eftersom den vuxna kunde agera som förmedlare i situationen.

Jag gjorde även observationer på avdelning A, där jag såg på de mer yngre barnens lek. På denna avdelning var kommunikationen inte lika viktig för leken som hos de lite äldre barnen. Detta beror på att de yngre lekte på ett helt annat sätt, och låtsasleken inte heller har lika stor betydelse. Under min observation som skedde under ca 20 minuters tid, såg jag på de äldre barnen på denna avdelning som lekte med duplo lego. När jag valde att observera denna lek var jag medveten om att språket inte har lika stor betydelse i de yngre barnens lek. Jag valde även att fokusera på barn med tvåspråkig bakgrund, för att se mönster i språkväxlingen. Fyra barn, ett finskt, ett svenskt och två tvåspråkiga barn satt och lekte. De byggde ett hus och växlade ofta under lekens gång. Största delen av leken gick på svenska, vilket jag tror beror på att de tvåspråkiga barnen hade lite starkare svenska. När det finskspråkiga barnet sa någonting, svarade de dock genast på finska tillbaka. Det svenskspråkiga barnet reagerade inte desto mer, utan fortsatte att prata under hela lekens gång på svenska. Under den tid jag följde deras lek gjordes inga desto större växlingar, utan leken följde detta mönster. Några få gånger pratade de tvåspråkiga barnen med varandra på finska. Ett yngre barn kom och störde leken, och ett av de tvåspråkiga barnen sa åt det yngre finskspråkiga barnet "*menee bort*". Detta var alltså en blandning av två språk. Varför barnet valde att blanda ihop två språk i denna situation tror jag kan bero på att barnet var inne i leken på svenska, men samtidigt uppmärksammade att det var ett finskt barn som störde. Det kan också vara helt naturligt att blanda språken, som jag skriver om i kapitel 3.4. Det behöver inte vara en självklarhet i denna situation att barnet vet skillnad mellan vilket ord som är svenskt och vilket som är finskt. Efter att det tvåspråkiga barnet uttryckte sig med blandspråket, avlägsnade sig det yngre finskspråkiga barnet genast.

Som sammanfattning över mina observationsstudier för just leken kan jag säga att språkväxlingen är olika beroende på vem barnen leker med. Leker barnen med andra med samma modermål, sker det inga språkväxlingar överhuvudtaget. Denna gruppering var något som jag märkte väldigt tydligt på avdelning B. Som sagt skedde det större språkväxlingar där barnen var i blandad grupp. De tvåspråkiga barnen hade inga problem att byta språk, fastän leken gick på svenska. De kände sig trygga att byta språk, och uttryckte sig med ett likadant språk oberoende om det var på svenska eller finska. De tvåspråkiga barnen verkade ha en stor nytta av att kunna byta språk automatiskt oberoende av vem de umgicks med. Jag tror också att barnen snabbt uppmärksammar vilka barn i gruppen som pratar vilket språk, och därefter söker sig automatiskt till dem. Denna gruppering ser jag som alldeles naturlig, eftersom barnen känner sig mest trygg med sitt eget modersmål. Därmed kan man också dra den slutsatsen om att de tvåspråkiga barnen har större val möjligheter när de väljer vem de vill leka med, eftersom de behärskar båda språken. Jag observerade också att en del enspråkiga barn intresserade sig litet för det andra språket i vissa situationer, och detta tror jag beror på att de hade en viss förståelse för det andra främmande språket. När jag såg på språkbakgrunderna hos just dessa barn, hade föräldrarna skrivit att barnet lärt sig en del finska/svenska i dagvården. Jag kan alltså dra slutsatsen om att barnen fått en ökad förståelse för det andra språket när de visar ett intresse genom att de iakttar vad som händer och sägs.

7.5 Matsituationerna

Under min första observationsdag valde jag att observera mellanmålet på avdelning B, vilket skedde under ca 20 minuters tid på eftermiddagen. I denna studie valde jag att fokusera på den vuxnes samspel med barnen runt just matbordet. De 20 barnen som var på plats, satt uppdelade vid 5 bord. De var slumpvis blandade, med en vuxen vid varje bord. Barnen hämtade först kräm från en kärra och alla barn använde sig av meningen "*kiitos, tack*" när de fick sitt mellanmål. Både enspråkiga och tvåspråkiga. Under själva måltiden förde barnen diskussioner på det språk som dominerade vid just det bordet. Vid ett bord med tre finskspråkiga barn och ett svenskspråkigt barn, samt en vuxen med finska som modersmål,

satt det svenskspråkiga barnet tyst genom hela matsituationen. I ett fåtal situationer vände sig barnet bort mot ett annat bord för att prata med en svenskspråkig vän.

När de senare hämtade smörgåsar, fick de alla frågan på finskan ”*juustoa tai makkara?*”. Finska barnen svarade direkt på eget språk, de tvåspråkiga svarade också genast. De flesta av dem valde att svara på samma språk som frågan ställdes på, det vill säga finska, medan två barn valde att svara på svenska. Hälften av de svenskspråkiga barnen valde att svara på finska. Några få barn svarade inte alls på frågan, pekade och fick frågan upprepade gånger igen. Resten av barnen, det vill säga 4 stycken valde att svara på svenska trots att de fick frågan ställd på finska. Jag tror att just denna fråga som ställs varje dag vid matsituationerna, om vilket pålägg de vill ha, är ett känt uttryck för dem alla. De vet vad just orden *juustoa* och *makkara* betyder, för att frågan har upprepats så många gånger.

De vuxna som var tvåspråkiga valde att växla språk till just barnets språk, för att få deras uppmärksamhet. Vid tre tillfällen försvann barnen från sina stolar, och de vuxna bytte automatiskt till barnets modersmål, för att kunna föra en kommunikation som barnet förstod. Även fast de vuxna inte var tvåspråkiga, valde de att diskutera och få barnet att lyssna på sitt eget modersmål. Detta val gjordes antagligen för att underlätta situationen, eftersom det säkert ofta kan ta längre tid att få det enspråkiga barnet att förstå det främmande språket.

Som slutsats för denna observation kan jag se tydliga tecken på att barnen lär sig de enkla uttrycken och orden som de hör varje dag. De har även lärt sig att man skall svara ”*Kiitos, tack*” när man får frågan ”*Vad säger man?*” eller ”*Miten sanotaan?*”. Det är svårt att fastställa om alla barn förstår betydelsen av just dessa uttryck, men de har lärt sig vilket svar man skall ge på just den frågan. Samtidigt lär de sig enkla ord som mjölk, bröd, ost, korv, smör, osv., när de upprepade gånger får höra just de orden. Barnen får språkducha i matsituationerna genom att de kommer i kontakt med nya ord. Under mina observationer visade barnen en stor förståelse för just dessa ord. Att just bekanta sig med nya ord som i dessa situationer, är något som jag skrivit om i kapitel 2.3.

I observationerna som jag gjorde i matsituationerna på avdelning A observerade jag till stor del samma saker. Observationsstudien ägde rum under ca 30 minuters tid vid lunchen på min första observationsdag, och även här var barnen slumpvis blandade runt 4 bord. De yngre barnen mellan 1 år och ca 2 år använde sig inte av talspråk i denna situation. De äldre barnen visade stora kunskaper i det främmande språket i många situationer. Jag valde att fokusera på

samma aspekter som i den tidigare observationsstudien, det vill säga samspelet mellan barnen och vuxna.

En svenskspråkig vuxen ställde frågor som *Vill du ha mera mjölk? Vill du ha mera mat? Samt Var maten god?* och det finskspråkiga barnet svarade genast på finska. Det barnet hade varit i den tvåspråkiga gruppen i ca 8 månader, och hade endast finska som "hemmaspråk". Detta visar tydligt på att barnet förstår dessa enkla meningar på svenska. Det finskspråkiga barnet fick även uppmaningar som *För bort glaset till kärnan, Du får skrapa din mat* och *Du får gå och tvätta händerna*. Under dessa kommandon såg barnet på den vuxna, samtidigt som barnet avlägsnade sig från bordet. Att barnet observerade den vuxnes reaktion tror jag beror på att barnet är osäkert på om han eller hon förstått rätt, och därmed kontrollerar en extra gång för att vara säker på att utföra rätt handling.

I övrigt växlade personalen språk till barnets modermål väldigt ofta. De vuxna pratade på sitt eget modersmål till de yngre barnen, men växlade till de äldre. Detta tror jag beror på att de yngre barnen inte ställer motfrågor eller använder ett aktivt talspråk vilket gör det "lättare" att hålla sig till det egna modersmålet. Jag upplevde dock inte att barnen inte skulle förstått vad som sades. Istället för att barnen ställde frågeord som "mitä" eller "vad", valde de istället att vara tysta och inte svara på frågan. Det är dock svårt att tolka varför de valde att inte svara. Det kan finnas andra orsaker till just detta.

För att sammanfatta observationerna av matsituationen på denna avdelning, kan jag säga att de äldre barnen aktivt visade att de förstod kommandon på det andra främmande språket. De yngre barnen förstod även uttryck *Sätt fötterna under bordet* eller *Jalat pöydän alle* på båda språken. Trots att många enbart hade erfarenhet av ett språk hemifrån, visade dessa barn en stor förståelse för vad som sades. Det var dock svårt att avläsa de yngre barnen som inte använde ord för att kommunicera.

7.6 Sammanfattning av resultat

I detta kapitel kommer jag att lyfta fram mina slutsaster av och insikter från observationerna. Nu när jag presenterat mina observationsstudier, kommer jag diskutera gemensamma drag

och mönster jag sett medan jag studerat barnens samspel och barnens upplevelser av tvåspråkigheten. Dessa vill jag sammanfatta i ett kapitel.

Jag tycker att man tydligt kan se på barnen att de är vana att höra instruktioner och få frågor på det andra främmande språket. Direkt de inte förstod någonting, såg de på sina vänner, och tog modell av hur de gjorde. Jag tyckte även att jag såg tydliga skillnader på i de situationer där barnen valde att prata. När en pedagog ställde frågor t.ex. på finska, svarade de finska barnen, men också de tvåspråkiga. När dominansen vid matbordet var finska, fördes diskussionerna på finska.

Barnen kände sig trygga att uttrycka sig på det egna språket, eftersom ledaren i gruppen behärskade båda språken problemfritt. Ifall pedagogen hade varit enspråkig, hade kanske barnens språkbruk varit annorlunda. Barnen känner till att pedagogen har kunskaper i båda språken, och pratar därför automatiskt till denne på sitt eget modersmål. Jag nämnde om en situation där barnet växlade tillbaka till sitt eget modersmål när en vuxen kom in som medlare i en konflikt. Att barnet kände sig trygg med att kunna prata sitt eget modersmål i en sådan situation, anser jag vara ett tydligt tecken på just detta samspel mellan barnet och den vuxna.

Jag tycker att man kan dra en slutsats om att förståelsen för det andra språket är märkbar, och att barnen automatiskt tar till metoder för att hänga med, oberoende av språkbakgrunden. De flesta av de enspråkiga barnen hade en bakgrund med endast ett ”hemmaspråk”, men uppvisade i dagvården kunskap och förståelse genom att uppfatta lätta instruktioner och svara på enkla frågor. En del av föräldrarna skrev också detta när jag utredde språkbakgrunden.

Tvåspråkiga barn hade i den ledda verksamheten, men också rent generellt, en ”fördel” att kunna båda språken de kommunicerade på och uppfattade instruktionerna direkt. De enspråkiga barnen som fick instruktioner på det främmande språket, hade lite svårare att hänga med. Detta påverkade dem inte nämnvärt. I kapitel 3.4 framkommer det att denna kontakt med det andra språket påverkar talutvecklingen på ett naturligt sätt. Barn får höra korta instruktioner, lär sig nya ord automatiskt och tar hjälp av sina vänner i de situationer där det behövs. Inläringen är inte påtvingad, utan en ”språkdusch” med nya ord som kommer att bli mer och mer bekanta varefter de upprepas. I dessa situationer när barnet bekantade sig med nya ord, så växlade även pedagogen till barnets egna modersmål, och det tror jag är en trygghet även för barnet, att de kan få hjälp på modersmålet om det är något de inte uppfattar.

De tvåspråkiga barnen kunde leka med barn som hade både finska och svenska som modersmål, de uppfattade enkelt båda språken och de kunde uttrycka sig till både svenskspråkiga och finskspråkiga vuxna. Det var de tvåspråkiga barnen som växlade språk och även blandade ihop språken i olika situationer, och detta var något jag främst lade märke till i den fria leken.

Jag observerade en märkbar korrelation mellan språkkunskaperna och åldern hos barnen. De yngre barnen uttryckte sig inte genom att svara med ord på samma sätt som de äldre gjorde, men jag anser att de ändå visade en tydlig förståelse. De förstod de enkla uppmaningarna som personalen gav dem. Äldre barn kunde på ett annat sätt visa att de inte förstod.

När jag analyserat detta resultat baserade på de observationer jag gjort, så har jag samtidigt sett på barnens språkbakgrund. Barn som inte har någon kontakt med det främmande språket hemifrån, visar en förståelse i dagvården, och använder sig av få bekanta ord. Jag vill därför dra en slutsats om att den tvåspråkiga gruppen utvecklar barnets språk på ett positivt sätt, och framförallt anser jag det är ett stort framsteg om barnet vågar uttrycka sig i det främmande språket, även fast det bara handlar om något eller några få ord.

8 Slutdiskussion och kritisk granskning

I den här delen av mitt arbete kommer jag att se tillbaka på syftet för min undersökning, samtidigt som jag kommer att knyta an min teoridel och syftet till resultatet. Jag kommer att göra detta, för att få en mer sammanhängande bild över mitt arbete. Senare i detta kapitel kommer jag även att granska mitt lärdomsprov ur en kritisk synvinkel.

Syftet med mitt lärdomsprov var att se på hur samspelet mellan barnen och personalen i tvåspråkiga barngrupper ser ut, samt vilken betydelse den tvåspråkiga verksamheten har. Jag valde att i mina observationer se på samverkan i leken, i matsituationerna och under verksamheten. Jag ville alltså ta reda på hur barnen upplever tvåspråkigheten, samtidigt som jag såg på deras språkbakgrund.

I första kapitlet av mitt examensarbete har jag skrivit om vad tvåspråkighet verkligen innebär. Detta ligger som bra grund till mina senare kapitel och mina observationer. Här framkommer viktiga begrepp, som t.ex. språkbad och språkduch som är bra för läsaren att känna till, men som även spelar en central roll för mitt arbete. I det andra kapitlet skriver jag mer om inläringen under barnets första levnadsdagar, och hur den utvecklas. Här kommer jag även in på inläringen i en tvåspråkig miljö, och viktiga aspekter som påverkar i närmiljön, som t.ex. lekens betydelse för barnen i tvåspråkiga grupper. I mina observationer valde jag att studera barnens lek, för att se hur de upplevde den, samt för att studera språkväxlingar och blandspråket hos tvåspråkiga barn. Jag anser att detta kapitel är det viktigaste i mitt arbete, med tanke på de observationer jag gjorde. I det tredje kapitlet skriver jag mer om pedagogernas roll för barnen, och hur de kan styra eller påverka barnens språkutveckling. I mina observationer såg jag tydliga mönster på hur personalens språkanvändning påverkade barnen, och detta är något jag skrivit om i sammanfattningen av resultatet.

När jag ser på pedagogernas roll för barnen, men även de övriga i personalen, spelar de en viktig roll för barnen. Barnen knyter an till vuxna personer, som förutser barnens behov, men även språket spelar en betydelse. Att barnen vet att de vuxna behärskar båda språken, ger dem trygghet. Barnen vet att de bli förstådda på sitt hemspråk, oavsett vad som gäller. I situationer där de hamnar i konflikt, i värsta fall på ett språk de inte behärskar, tror jag det är extra viktigt att de vuxna finns i närvaron. Jag tror att det är viktigt att barn inte blir rädda för det främmande språket, utan att de motiveras av pedagoger både i lek, ledd verksamhet, men även i konfliktsituationer. I möten med föräldrar vet barnet att de vuxna pratar samma språk som föräldrarna gör, och redan då sker det en anknytning, för att personalen har en god relation till föräldrarna, oavsett språkbakgrunden. Det som jag tycker kännetecknar detta samspel, är att barnen frågar och vänder sig direkt till de vuxna på sitt eget modersmål. De är inte rädda eller tar avstånd, bara för att de inte behärskar det främmande språket.

Samspelet mellan barnen är även något jag sett på lite närmare. Även fast hemspråket styrde till stor del, vem de lekte tillsammans med, så visar de även att det inte är rädda för att ta kontakt med andra. Fast de lekte med sina vänner, så fanns de andra och det främmande språket ”alltid där”. De hörde finska och svenska nästan konstant, och själva språket var aldrig ”främmande” i deras vardag. Detta tror jag underlättar i framtiden, att de alltid hört det andra inhemska språket, och att det alltid har funnits vid sidan om redan från en ung ålder. Tvåspråkigheten redan i dagvården kan ha en betydande roll för barnet, när föräldrarna sedan skall välja skola, vilka kompisar barnet har i närområdet, och även för framtida val. Att

behärska eller ha passiva färdigheter i ett andra språk, är en rikedom på många sätt. Även fast barnet inte uppvisar direkta kunskaper vid en ålder på tre eller fyra år, så spelar även samspelet mellan barnen med de olika språkbakgrunderna en viktig roll.

Den tvåspråkiga verksamheten ser olika ut på alla daghem, men ändå tror jag att de flesta tvåspråkiga grupper arbetar med ungefär samma riktlinjer. Jag tror det är viktigt att uppmuntra barnens tvåspråkiga samspel, och se möjligheter, samtidigt som man inte skall tvinga eller ställa krav att barnet skall behärska ett nytt språk redan från en tidig ålder. Jag tycker det viktigaste är att barnet skall känna sig tryggt i den tvåspråkiga miljön, och att pedagogerna skall stödja barnet på ett mångsidigt sätt.

När jag nu gått igenom syftet med mitt arbete, samt knutit an det till mina observationer och teorikapitel, vill jag uppmärksamma eventuella svagheter med mitt arbete, dvs. göra en kritisk granskning av den undersökning jag har gjort, detta för att ge läsaren en klarare bild av vad som kunde gjorts på ett annat sätt.

När jag delade ut min språkförfrågan förväntade jag mig att få fler deltagande. Istället för att dela ut dem veckan före jullovet, skulle jag väntat till efter nyår. Detta för att en stor del av barnen lämnade på ledighet, och min förfrågan kanske glömdes bort. Orsaken till varför jag delade ut dem strax före julen, var för att tiden blev knapp när jag hade bokat in observationerna direkt efter nyår. Jag anser dock ändå att jag fick tillräckligt stort deltagande.

När jag gjorde mina observationer av leken var barnen automatiskt uppdelade enligt språkbakgrund. Som jag tidigare har nämnt så lekte de tillsammans med de barn som hade samma modersmål, och ifall de hade varit indelade på ett annat sätt kanske jag skulle ha sett mer av språkväxlingarna och blandspråket. Detta var något jag inte kunde styra, utan de lekte med sina vänner på ett naturligt sätt.

När man gör observationer är det svårt att inkludera allt vad som händer. När jag studerat barns reaktioner och upplevelser har jag inte fått med varenda ögonblick i mina observationer. Samtidigt som det är omöjligt att observera allt varje sekund, är det kanske lika svårt att analysera resultatet på rätt sätt. Olika personer kan uppfatta olika händelser på olika sätt, och det är därför viktigt att beakta detta även i min undersökning. Observationer är, följaktligen, kanske inte det enklaste arbetssättet inom den kvalitativa forskningsmetoden.

Slutligen vill jag säga att detta har varit ett väldigt intressant ämne att skriva om. Eftersom jag själv arbetat i tvåspråkiga barngrupper, var allt inte nytt för mig. Det har varit intressant att

läsa om och verkligen sätta sig in i tvåspråkigheten och barns språkutveckling. Att sedan få studera barns upplevelser fick mig att notera olika saker som jag aldrig sett eller tänkt på tidigare. Det har alltså varit lärorikt för mig på många olika sätt, och därför är jag glad att jag just valde detta ämne.

Min undersökning kommer att finnas som en lärdom för mig när jag i framtiden vill jobba inom dagvården som barnträdgårdslärare. Jag har lärt mig mycket som kommer att vara till nytta för mig även som privatperson. Jag är glad att jag fått göra mina undersökningar på dessa två avdelningar, och tacksam för personalen som hjälpt mig med att samla in förfrågningarna från föräldrarna.

Litteraturförteckning

Arnberg, L. (2004) Så blir barn tvåspråkiga, *vägledning och råd under förskoleåldern*. Falun: ScandBook.

Bjar, L. & Lidberg, C. (2003) Barn utvecklar sitt språk. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2009) Forskningshandboken. *För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ekström, S. & Godée C. (1984) Språk. Stockholm: LiberFörlag.

Granberg, A. (2004) Småbarnslek – en livsnödvändighet. Stockholm: Liber Ab.

Korkman, M., Stenroos, M., Mickos, A., Westman, M., Ekholm P. & Byring, R. (2012) Does simultaneous bilingualism aggravate children's specific languageproblems?. *Foundation Acta Paediatrica*, 101, 946–952.

Ladberg, G. (1996) Barn med flera språk, *tvåspråkighet i familj, förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Lindö, R. (2009) Det tidiga språkbudet. Lund: Studentlitteratur.

Musk, N. & Wedin, Å. (RED.), (2010) Flerspråkighet, identitet och lärande. Lund: Studentlitteratur AB.

Nationalencyklopedin (u.å.)

<http://www.ne.se/lang/flerspråkighet> (hämtat: 26.9.2013).

Nikula, T. & Marsh, D.(1997) Vieraskielisen opetuksen tavoitteet ja toteuttaminen. Helsinki: Hakapaino oy.

Skans, A. (2011) En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken. Malmö: Holmbergs.

Social- och hälsovårdsministeriet (u.å.)

<http://stm.fi> (hämtat 29.8.2013)

Solvang, I.M. & Holme, B.K. (1991) Forskningsmetodik. *Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Sundman, M. (1999) Barnet, skolan och tvåspråkigheten. Yliopistopaino: Helsinki.

Tetzchner, S., Feilberg, J., Hagtvet, B., Martinsen, H., Mjaavatn, P-E., Simonsen H-G, Smith, L. (2004) Barns språk. Otta: Gylendal Norsk Forlag.

Utbildningsstyrelsen (2010)

http://www.edu.fi/planera/forskoleundervisning/om_barns_sprak/tvasprakighet/spraklig_mangfald_en_resurs (hämtat: 1.10.2013).

Vesterbacka, S. (1991) Elever i språkbadsskola, *social bakgrund och tidig språkutveckling*. Vaasan yliopiston julkaisuja.

Öhman, M. (2011) Det är viktigt att få leka. Stockholm: Liber AB

Förfrågan om språkbakgrund

Hej!

Mitt namn är Anna Granqvist, och jag studerar sista året till Socionom vid yrkeshögskolan Novia. Jag kommer att skriva mitt examensarbete om tvåspråkighet. Jag kommer att göra min undersökning vid Böle daghem, och därför skulle jag vilja ha lite information om barnens språkbakgrund. Jag kommer att observera barnen i leken och andra situationer, samt se på personalens roll, för att se hur det tvåspråkiga samspelet ser ut. Jag skulle vara tacksam ifall Ni ville returnera denna blankett tillbaka till daghemmet så snabbt som möjligt.

Jag kommer inte att använda mig av barnens namn i min undersökning, och allt material som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt.

Tack på förhand!

Anna Granqvist

Jag ger tillstånd att mitt barn _____ (namn) får delta i denna undersökning. Barnets namn kommer inte att återges. Vårdnadshavarens underskrift _____.

Barnets ålder: _____

Vilket språk pratar ni huvudsakligen hemma?

Svenska finska båda annat, vilket? _____

Vilket språk är barnets modermål?

Svenska finska annat, vilket? _____

Vilket språk väljer barnet att prata hemma?

Svenska finska båda annat, vilket? _____

Hur länge har barnet varit i den tvåspråkiga gruppen på daghemmet? _____

Övriga kommentarer:

Kielitaustakysely

Hei!

Minun nimeni on Anna Granqvist, ja opiskelen viimeistä vuotta Sosionomiksi ammattikorkeakoulussa Novia. Kirjoitan nyt lopputyötäni kaksikielisyydestä. Aion nyt tehdä tutkimukseni Bölen päiväkodissa, ja toivoisin vähän tietoa lasten kielitaustasta. Aion tarkkailla lasten leikkiä ja muuta tilanteita, ja katsoa henkilöstön rooleja, miltä kaksikielinen yhteistyö näyttää.

Olisin kiitollinen, jos voisitte palauttaa lomakkeen takaisin päiväkotiin mahdollisimman nopeasti. En käytä lasten nimiä tutkimuksessani, ja kaikki kerätty materiaali käsitellään luottamuksellisesti.

Kiitos ennalta!

Anna Granqvist

Annan luvan että minun lapseni _____ (nimi) saa osallistua tähän tutkimukseen. Lasten nimiä ei käytetä tutkinnossa. Huoltajan allekirjoitus _____.

Lasten ikä: _____

Mitä kieltä pääasiassa puhutte kotona?

Ruotsi Suomi Molemmat Muut, mitä? _____

Mitä kieli on lasten äidinkieli?

Ruotsi Suomi Muut, mitä? _____

Mitä kieltä lapsi käyttää kotona?

Ruotsi Suomi Molemmat Muut, mitä? _____

Kuinka kauan lapsenne on ollut kaksikielisessä ryhmässä? _____

Muut kommentit:
